

Det stulna begreppet

NATHANIEL BRANDEN

Den filosofiska utvecklingen under 1900-talet liknar en nedsläckning i relation till 1600-1700-talens upplysning, med ett distansierande från förnuft och rationalitet. Istället förfäktas subjektivism, relativism och irrationalism som både filosofiska och vetenskapliga ideal. Men denna nymysticism bygger på grundläggande felaktigheter och inneboende kontradiktioner.

Det kännetecknande draget för 1900-talsfilosofin är en pånyttfödd irrationalism – en revolt mot förnuftet. Studenter vid universitet i hela världen blir idag oupphörligt indoktrinerade med budskapet att absolut vetenskap är omöjlig, att människans sinnen inte med nödvändighet har någon relation till verkligheten, att själva begreppet »verklighet« bygger på en gammaldags tro och egentligen är föga mer än en fördunklande illusion och att människan egentligen ingenting kan veta. Det är med sådana intellektuella vapen som lektorerna rustar dem för att handskas med livets problem.

Under irrationalismens populära paroller firar den förhistoriska mysticismen sin ultimata seger och njuter (tillfälligt) av sitt sista skratt. Människan lärs att acceptera att förnuftet är oförmöget att uppfatta den verkliga världen, och att den värld som förnuftet uppfattar inte är sann, som en vetenskapligt giltig slutsats.

I denna artikel ska jag begränsa mig till analysen av en enda princip – en enda felaktighet eller myt – som dock är vida utbredd i den neomysticismiska doktrinen och utan vilken denna inte skulle kunna överleva. Jag kallar den »det stulna begreppet«.

För att förstå denna felaktighet, överväg ett politiskt exempel: Proudhons kända deklARATION »all egendom är stöld«. »Stöld« är ett begrepp som logiskt och etymologiskt förutsätter att konceptet »rättmätigt förvärvat egendom« existerar och syftar till handlingen att ta egendom utan ägarens medgivande. Om ingen egendom är rättmätigt förvärvat, det vill säga om inget är egendom, kan det inte finnas något som »stöld«. Alltså har uttalandet »all egendom är stöld« en inneboende kontradiktion: att använda begreppet »stöld« samtidigt som validiteten av begreppet egendom förnekas är att använda »stöld« som ett begrepp till vilket det saknas logisk rätt – alltså, ett stulet begrepp.

Människans kunskap, såväl som hennes begreppsvärld, har en hieraktisk struktur. Grunden för denna struktur är människans sinnesuppfattning; detta är utgångspunkten för tänkandet. Från dessa formar hon sina första begrepp och definitioner – och fortsätter sedan att strukturera kunskapsbasen genom att identifiera och integrera nya begrepp i allt större

omfång. Det är en process där en definition byggs på en annan – härledandet av nya abstraktioner från tidigare kända abstraktioner, eller nedbrytandet av abstraktionerna i mer precisa klassifikationer. Människans begreppsvärld är härledd från och beroende av tidigare och mera grundläggande begrepp som fungerar som fundament. Till exempel, begreppet »förälder« är en förutsättning för begreppet »föräldralös«; ty om inte det förra existerar eller erkänns, kan inte heller det senare ha någon mening.

Den mänskliga kunskapens hierarkiska natur förutsätter att en viktig princip vägleder förnuftet: när begrepp används, måste den logiska härledningen av ordet förstås och dess etymologiska ursprung uppfattas. Oförmåga att uppfatta denna princip – som i »all egendom är stöld« – konstituerar grunden för den myt vi vill bekämpa: »det stulna begreppet«. Låt oss nu undersöka några av de mest förekommande anti-förnuftsmässiga doktrinerna och se hur de vilar på denna grund.

Inneboende kontradiktion

Betänk logikens lagar. Inom aristotelisk tanketradition är dessa lagar att uppfatta som abstrakta formuleringar av axiom, självbevisande sanningar underförstådda vid människans första uppfattningar av verkligheten, outtalade i själva existensbegreppet, av existens *qua* existens; dessa lagar uppmärksammar att för att vara, måste man vara något, att ett ting är sig självt. Bland moderna filosofer är det på modet att ifrågasätta denna ståndpunkt och att anta att de logiska axiomen är »arbiträra« eller »hypoteser«.

Att förklara logikens axiom arbiträra är att ignorera kontexten som ger upphov till sådana begrepp som »arbiträr«. En arbiträr slutsats är accepterad genom gissning, känsla eller impuls, vilket står i direkt motsatsförhållande till en slutsats accepterad av logiska skäl. Existensen av ett begrepp som »arbiträr« är möjlig enkom genom existensen av de logiska slutsatserna: det tidigare är inte det primära utan beroende av det senare. Att vidhålla att logiken är arbiträr är att hävda att något är sin egen motsats, vilket är att uttömma begreppet på mening.

Att benämna logikens axiom som hypotetiska (eller endast sannolika) är att vara skyldig till att begå samma kontradiktiska misstag. Hypotesbegreppet är inte primärt; det erhåller mening endast i förhållande till det säkra och logiskt etablerade. Det är först när man är säker, som man kan säga vad som inte är säkert; och bara logiken kan skilja det förra från det senare.

*»Under
irrationalismens
populära paroller
firar den förhistoriska
mysticismen
sin ultimata seger«*

Kulturskymning för demokratin

Myten om det »allmänna bästa« är lika aktuellt idag som den varit under de senaste 2500 åren. Redan de gamla grekerna diskuterade det allmänna bästa som ideal och ledstjärna för den upplyste despoten eller den styrande gruppen. Sokrates framför i Platons *Staten* ett totalitär ideal där filosoferna har såväl kunskapen som makten att skapa det goda samhället. Staten upprätthålls av en väktarklass, som lever endast för staten – med gemensam egendom och avkomma. Detta »kommunistiska« ideal avvisas bestämt av Aristoteles, som hävdar att gemensam egendom tenderar att försummas snarare än tagas omhand.

Aristoteles har ett mindre hierarkiskt ideal för staten, men med identiskt mål: det »allmänna bästa«. Statens huvudsakliga uppgift är alltså att skapa möjlighet för varje medborgare att växa och därmed uppnå *eudaimonia* (lycka). Makten i staten ska nyttjas med förnuft och rättrådighet för att komma alla till dels.

Idealet om att skapa det allmänna bästa genom ett »osjälviskt« styre balanseras hos Aristoteles av samhällsformer där staten styrs endast för de styrandes bästa. Han är inte sen att definiera den demokratiska staten som de »fattigas diktatur«, där fattiga med stöd av medelklassen tar makten över staten för att förtrycka de rika och lyckosamma och stjäla deras egendom. »Folket« är enligt Aristoteles alltför simpelt och ovetande för att kunna styra staten på ett välavvägt och balanserat sätt. Han gör här gemensam sak med både Sokrates och Platon och hävdar att den obildade massan inte på ett rättfärdigt och måttfullt sätt kan nyttja makten hos staten, utan gör den till ett redskap för endast någans väl.

Mer sentida filosofer, som till exempel Immanuel Kant, har samma avog inställning till en otyglad folkdemokrati, som endast kan leda till att förnuft och rättrådighet förkastas för stundens ingivelse. Hos såväl Aristoteles som Kant är varje individ ett mål i sig, och även om det finns ett allmänna bästa så är syftet med detta just att det ska vara till det bättre för varje människa och medborgare. Ett »allmänna bästa« är för alla och kan inte upprätthållas i ett styre där olika grupper gör anspråk på makten för sina egna intressen. Den moderna demokratin har blivit just det särintressenas slagfält, som lärda och filosofer genom tiderna varnat för.

De antika filosoferna identifierade en universell utveckling för staten, där styret tenderar att hela tiden frångå att agera för det allmänna bästa till förmån för de styrandes intresse. De påvisade att varje form av styre innehåller frön till orättfärdighet och tenderar att med tiden förgöra sig själv. Polybios (204–122 f Kr) beskriver i *The Histories* (bok VI) denna pendelrörelse:

For just as rust in the case of iron and wood-worms and ship-worms in the case of timber are inbred pests, and these sub-

stances, even though they escape all external injury, fall a prey to the evils engendered in them, so each constitution has a vice engendered in it and inseparable from it. In kingship it is despotism, in aristocracy oligarchy, and in democracy the savage rule of violence; and it is impossible [...] that each of these should not in course of time change into this vicious form.

Dagens demokratiska stater kommer alltså, om man får tro Polybios, att förfalla till ytterligare våld och kaos. Därmed har cirkeln slutits och samhället kan komma att börja med styret hos en rättrådig monark; ett styre som med tiden emellertid urartar till tyranni. Om man ska tro de »gamla grekerna« ska de senaste två tusen åren alltså ha varit en konstant politisk degenerering från styret hos en rättrådig och upplyst despot till demokrati. Visserligen ska utvecklingen ha pendlat från rättrådig monarki till tyranni, upplyst aristokrati till oligarki och *politeia* (Aristoteles form av medborgarstyre) till demokrati. Men nedgången är konstant och 1900-talets demokrati är inget annat än slutpunkten på en tvåtusenårig utveckling till det sämre.

Med kunskapen om välfärdsstatens genombrott och tillväxt kan man inte se annat än likheter med filosofernas ut-sagor. Västvärlden består idag av stater som måste falla på sin egen orimlighet; de så kallade arbetarrörelsernas inflytande över staten fortsätter att öka och därmed minskar också möjligheten att skapa ett rikt samhälle för alla. Särintressena kräver allmosor för sina egna och straff för icke rättrogna.

Nittionhundratalets politiska degenerering motsvaras av en liknande utveckling inom vetenskapen, där upplysningens förnuftstro och vetenskaplighet förkastas till förmån för irrationalism och subjektivism. Inom den vetenskapliga sfären överges testbara teorier och generellt giltiga »lagar« för personliga övertygelser och önskingar. Forskningen anses inte längre leda till kunskap eller allmängiltiga teorier, utan kan endast leverera berättelser om forskarens personliga upplevelser.

Detta förhållningssätt finns även inom akademien, där universitetskursen går ut på att lära studenterna att såväl lärare som student ingenting vet; att allt endast är ett resultat av hur subjektet vill att det ska vara. Tidigare sanningar förkastades för den egna övertygelsen om icke-existensen och subjektiva känslor om verklighetens vara.

Denna destruktiva filosofi har slagit igenom inom humaniora och samhällsvetenskap, men gör tydliga framryckningar även inom teknik och naturvetenskap. Läkarstudenter lär sig vikten av egna känslor och åsikter, liksom att inte hålla något för sant; att diabetikern behöver insulin eller att cancer kräver behandling ifrågasätts och patienten blir objekt snarare än individ. Hur vet man att magsåret gör ont?

Förstörelsen av vetenskap och kunskap har med hjälp av oseriösa forskare fått fotfäste under 1900-talet. Utvecklingen fortsätter i ökad styrka på 2000-talet, där ifrågasättandet blivit mål snarare än medel. Ingen vetenskap kan kritiseras eftersom den kan vara såväl rätt som fel beroende på vem som läser den. Samtidigt kan all vetenskap kritiseras för att den gör anspråk på att förklara eller beskriva något som kan uppfattas på annat sätt av någon annan.

Kring denna dekadens inom det moderna kunskaps-samhället diskuterar artiklarna i detta nummers minitema om »Nedsläckningen«. Psykologen och objektivisterna Nathaniel Branden ifrågasätter en grundpremiss hos den anti-vetenskapliga rörelse, som vill hävda att existen-

Libertarianskt Forum

www.libertariansktforum.org

Redaktör och ansvarig utgivare
Per Bylund

Frekvens
5 nr/år (90 kr)

Redaktionssekreterare
Thord Swedenhammar

Postgiro
26 49 95-2

Redaktion
Ebba Swedenhammar

ISSN
1651-744X

sen inte existerar och att medvetandet är omedvetet. Deras argumentation grundas på inneboende kontradiktioner och faller därmed på sin egen orimlighet.

De friheter och den kunskap som utgör grunden för vårt samhälles storhet finner sin grund i upplysningens idéer, skriver *John-Henri Holmberg*. Med upplysningen byttes religiös och andlig tro mot empirisk kunskap och förnuftstänkande, med utveckling inom vetenskap, teknologi och företagande som följd. En förnuftets återupprättelse och renässans krävs för att återupprätta det goda samhället – för vårt gemensamma bästa.

Den kanadensiska författaren *Wendy McElroy* diskuterar begreppen »stat« och »samhälle«, och vikten av att särskilja begreppen och använda dem på rätt sätt. Skillnaden ligger i vilka medel för att anskaffa makt och rikedom som avses, där staten utgörs av »de politiska medlen« och samhället av »de ekonomiska medlen«. Staten, hävdar McElroy, är samhällets motsats och fiende.

Ken Schooland, lärare i nationalekonomi och statsvetenskap vid Hawaii Pacific University, argumenterar för att politiken orättmätigt får legitimitet av medborgarna. Väljaren är ett misshandelsoffer som ständigt återvänder till brottsplatsen. Staten anses helt obefogat vara en allestädes närvarande, allvetande och allsmäktig gud.

Dessutom publiceras i detta nummer fortsättningen på Frédéric Bastiats fantastiska essä »Det man ser och det man inte ser«, liksom del två av vår serie »Statens paradoxer«. Denna gång diskuteras hur begreppet rättvisa sedan antiken felaktigt ansetts vara en av statens kvaliteter. Istället hävdas att rättvisan används för att upprätthålla statens makt.

Per Bylund, redaktör

I detta nummer:

DET STULNA BEGREPPET	1
<i>Nathaniel Branden</i>	
NÄR MÄNNISKAN BLEV MÄNNISKA	4
<i>John-Henri Holmberg</i>	
DEFINITION AV STATEN OCH SAMHÄLLET	8
<i>Wendy McElroy</i>	
DEN FRIA MARKNADENS MORAL	10
<i>Ken Schooland</i>	
DET MAN SER OCH DET MAN INTE SER, FORTSÄTTNING	14
<i>Frédéric Bastiat</i>	
STATENS PARADOXER 2: RÄTTVISAN	20

I nästa nummer...

...diskuterar den liberale riksdagsmannen ANDERS CHYDENIUS staten och ekonomin i en essä från 1765. Filosofen TIBOR MACHAN argumenterar för vikten av mer än överenskommelser. Finansanalytikern IAN GORDON analyserar fenomenet »long waves« i den statliga ekonomin i ljus av den ryske ekonomen Kondratieffs teorier. THORD SWEDENHAMMAR granskar svenska historikers syn på kapitalismens ursprung. Dessutom den tredje delen i vår serie »Statens paradoxer« och fortsättningen på »Den fria marknadens moral«.

fortsättning från sidan 1

Ett axiom är ett uttalande som identifierar grunden för kunskap och varje vidare uttalande syftande till samma kunskap, ett uttalande som måste ingå i alla andra, oavsett om en specifik talare väljer att identifiera det eller inte. Ett axiom är en framställning som besegrar sina antagonister genom att de tvingas acceptera och använda axiomet vid varje försök att förneka det. Låt grottmannen som väljer att inte acceptera identitetsaxiomet söka lägga fram sin teori utan att använda identitet eller något koncept härligt från identiteten... (Ur *Och världen skälvde*.)

När neomystikerna utmanar existensbegreppet och uttalar, det »naiva« förnuftet till trots, att det enda som existerar är förändring och rörelse – »Det är inte logiskt omöjligt att gående existerar som ett isolerat fenomen, utan att vara del av vad vi kallar »person««, skriver Bertrand Russell – bortser de från det faktum att själva förekomsten av existens gör förändring och rörelse möjlig; att förändring och rörelse förutsätter existens av det som förändras eller rör sig; och att de som förnekar detta förlorar sin logiska rätt till begreppen och inte längre har någon möjlighet att göra dem meningsfulla.

När neomystiker påstår att människan inte uppfattar objektiv verklighet utan en illusion eller synvilla – undviker de frågan om hur någon kan erhålla sådana begrepp som illusion eller synvilla utan existensen av det som *inte* är en illusion eller synvilla. Om det inte går att objektivt uppfatta verkligheten kan inte de nämnda begreppen, skapade för att särskilja sig från det objektiva uppfattandet, ha något meningsfullt innehåll.

När neomystikerna deklarerar att människan aldrig kan veta något om verklighetens beskaffenhet, deklarerar de att människan inte är medveten. Om människan inte kan veta något om verklighetens beskaffenhet kan hon inte veta någonting alls, eftersom det inte finns något annat att veta. Om hon inte kan uppfatta existens kan hon inte uppfatta någonting, eftersom det inte finns något annat att uppfatta. Någon som ingenting vet och inget kan uppfatta, kan inte heller anses vara medveten. Men att – genom komplexa logiska kedjor och användandet av »kunskap«, »uppfattande«, »argument«, »slutsats«, »bevis« – komma fram till slutsatsen att människan inte är medveten, är knappast epistemologiskt acceptabelt.

»Vi vet att vi ingenting vet«, tjatrar de, ignoreras det faktum att de gör anspråk på kunskap – »Det finns ingen absolut sanning« säger de, ignoreras det faktum att de uttalar påståendet som en sådan – »Du kan inte bevisa att du existerar eller att du är medveten« påstår de, ignoreras det faktum att bevis förutsätter existens, medvetande och en komplex kedja av kunskap: existensen av något att veta något om, ett medvetande som vet det, och kunskap som lär att skilja mellan det bevisade och det obevisade. (Ur *Och världen skälvde*.)

Förnuftet essentiellt

Existens existerar (det som är, det är) och medvetandet är medvetet (människan är kapabel att uppfatta verkligheten) – dessa axiom ligger till grund för hela människans kunskap och begrepps värld. När neomystikerna utmanar eller förnekar dessa, är alla begrepp de fortsättningsvis använder stulna. De är berättigade endast till sådana begrepp som de kan härleda ur icke-existerande med sitt icke-medvetande.

Det är rationellt att fråga: »Hur uppnår människan kunskap?«. Det är inte rationellt att fråga »Kan människan uppnå kunskap?« – själva yttrandet förutsätter kunskap om människan och om kunskapens natur. Det är rationellt att fråga: »Vad existerar?« men det är inte rationellt att fråga »Finns existens?« eftersom frågan existerar, likaså den som frågar. Det är rationellt att fråga »Hur gör sinnen det möjligt för människan att uppfatta verkligheten?«. Men det är inte ratio-